

І.В. Нестеренко, канд. екон. наук (*ХДУХТ, Харків*)

І.С. Коробкіна, асист. (*ХДУХТ, Харків*)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перед податковим контролем, як складовою податкової системи, стоять завдання подолання нерівномірного розподілу податкового навантаження в економіці, вдосконалення неефективної на сьогодні системи податкових пільг, зменшення заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджету, сприяння розробці та запровадженню стабільного, прозорого законодавства, з метою детінізації української економіки та легалізації доходів юридичних і фізичних осіб. Значимість податкового контролю в умовах трансформаційної економіки особливо зростає через суттєву залежність від податкової складової бюджетів усіх рівнів, все ще низьку податкову культуру платників податків.

Реалізації всіх функцій податкового контролю перешкоджає законодавча неврегульованість основних засад і процедур його здійснення: відсутність спеціального закону про податковий контроль, визначення його видів, форм та методів. Категорія податковий контроль в економічній літературі не розглядалась комплексно, з системних позицій, а зводилась здебільшого до фінансового контролю з боку органів державної податкової служби та виконання ними конкретних функцій.

Аналіз наукових поглядів стосовно до поняття “податковий контроль” показав, що воно здебільшого звужене до функцій з контролю за додержанням податкового законодавства платниками податків (перевірки, виявлення порушень з подальшим аналізом) з повною відсутністю системного розгляду цього питання. Наперед ставити завдання викривати порушення є не зовсім коректним стосовно до платників податків та не сприяє розвитку податкової культури.

Податковий контроль – поняття системне, яке має охоплювати всі грані податкової політики держави. Системність податкового контролю проявляється у тісній взаємодії і нерозривній єдності контролюючого та підконтрольного суб’єктів, предмета контролю, об’єктів і контрольних дій для досягнення основної мети контролю – наповнення бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів.

На сьогодні законодавчо встановленого визначення терміна “податковий контроль” у чинному законодавстві України не існує, як не існує і спеціального закону, яким би регулювався податковий контроль в Україні. З урахуванням значення та місця податкового контролю в загальній системі управління фінансами країни, визначено поняття “податковий контроль” як систему дій та заходів в управлінні фінансами країни, які спрямовані на забезпечення додержання суб’єктами господарювання чинного законодавства з оподаткування з метою наповнення фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів. Система дій та заходів це виконання всіх функцій податкового контролю в нерозривній єдності для досягнення його основної мети.

Сутність управління в системі податкового контролю можна визначити через його функції: прогнозування, аналітична, нормативна, управлінська, координаційна і профілактична.

Насьогодні у сфері податкової політики України та податкового контролю потрібна довгострокова концепція побудови національної економіки. Концепція податкової політики має розроблятися з урахуванням національних особливостей оподаткування і специфіки часу через податковий механізм, що являє собою сукупність організаційно-правових форм і методів управління оподаткуванням, однією з яких є податковий контроль.

Основним чинником ефективного оподаткування є поєднання інтересів усіх сторін податкових відносин. Ігнорування органічного поєднання інтересів держави та платника податків призводить до обмежень у використанні податкової політики як чинника економічного зростання. Організація і розвиток оподаткування мають формуватися під впливом складного взаємозв’язку потреб і можливостей їх задоволення. Податковий контроль має сприяти такому поєднанню, а не слугувати виключно фіскальним цілям. Виходячи з цього, для характеристики системи податкового контролю визначальним є взаємозалежна сукупність підконтрольного і контролюючого суб’єктів та контрольних процедур відповідно до предмета і об’єктів контролю, а не перевірка і облік діяльності. На виконання функцій податкового контролю вповноваженими на це контролюючими органами України для досягнення основної мети податкового контролю запроваджується низка контрольних дій.

Визначення понятійного апарату складових системи податкового контролю – це одна з передумов для розуміння й належної оцінки ролі та завдань податкових органів щодо забезпечення надходжень до бюджету.